

Magické datum 24. února 2016 aneb skutečně nastal konec klasických žárovek

Bc. Václav Šlambora, NBB Bohemia s. r. o.

Možná se divíte, proč se vůbec někdo v roce 2016 baví o konci klasických vláknových žárovek – neskončily snad již v roce 2009? Ano i ne. Vlastně tedy vůbec ne. Hon na žárovky započal již vydáním nařízení komise EU 244/2009, které si vzalo za cíl regulovat „nesměrové světelné zdroje pro domácnosti“. Toto nařízení znamenalo v podstatě okamžitý konec matných vláknových žárovek, a to včetně jejich brzkého zmizení z trhu. Toto nařízení také rozdělilo „konec žárovek“ do šesti fází, kdy v každé z nich byly postupně zakazovány různé výkony a kdy šestá fáze, začínající původně 1. září 2016, měla znamenat celkový zákaz vláknových žárovek pro domácnosti a kromě toho také konec halogenových žárovek včetně těch s energetickou třídou C. To samé nařízení se dále věnuje regulaci informací předávaných zákazníkovi na obalu výrobku i prostřednictvím internetu a mimo jiné obsahuje „slavnou“ tabulku 6 s ekvivalenty k porovnávání žárovek a úsporných světelných náhrad na základě světelného toku.

V letech 2009 až 2012 probíhala masivní mediální kampaň zaměřená proti „zlým“ a neefektivním vláknovým žárovkám. Článků na internetu na toto téma je ještě dnes možné nalézt nespočet a dohledat lze i televizní reportáže věnující se symbolickému pohřbívání žárovky. Konci žárovek se věnovaly i různé kutilské pořady, kdy hostem byl „odborník“ na osvětlení, který byl spíše odborníkem v matení laické veřejnosti. Z reportáží např. vůbec nebylo jasné, zda se zákaz týká žárovek do domácích spotřebičů (šicích strojů, lednic, pečicích trub), a tak vznikl dojem, že zakázány jsou i tyto, přestože se jich zákaz nikdy netýkal a zatím týkat ani nebude. Spotřebitelé byly vysvětlovány výhody zejména LED zdrojů jako jediné „správné volby“ se zaručenou úsporou energie, a tedy i peněz. Výsledkem bylo zdání, že žárovky definitivně skončily a v lepším případě, když se po datu zákazu objeví na trhu, půjde o staré zásoby, které je možné doprodat. Vznikal masivní, avšak dočasný převis poptávky nad nabídkou, protože část veřejnosti, s vysoce postavenými politiky v čele, vzala regály se žárovkami útokem.

Záhy se však objevily protesty proti zakazu, a to formou kritiky nebo přímo činy. Několik podnikatelů spatřilo v dalším dovozu žárovek obchodní příležitost, a tak

vznikly projekty na „topné koule“ za poměrně vysokou cenu, zato s příspěvkem na ochranu deštých pralesů. Tyto medializované projekty však měly krátkou životnost a dovoz byl nakonec ukončen. Skutečně profesionální část trhu – tradiční dovozci, se však postupně vydala tro-

Obr. 1. Nezapomenutelná obyčejná žárovka

chu jinou cestou. Na trh byly uvedeny speciální žárovky, které nejsou určeny do domácností, a k tomu bylo zapotřebí vysvětlit proč. Někdo se vydal cestou otřesuvzdornosti vlákna, jiní zvolili tepelný zdroj pro chov kuřat a další např. tepelnou odolnost. Všechny tyto „speciality“, ať již byly opřené o skutečnou vlastnost,

a tak se žárovky, o které byl stále velký zájem, objevily jak v tradiční velkoobchodní síti, v prodejnách elektro, tak i ve velkých obchodních řetězcích. Málokterý spotřebitel četl údaje na obalu, a tudíž dotazů, proč jím zakoupená žárovka nepatří do domácnosti, zase tolik nebylo. V podstatě podobná situace byla ve větším či menším rozsahu v celé EU. Avšak trik byl vždy stejný. Éra zlatého „žárovkového okna“ trvala asi čtyři roky. To se však nyní dramaticky mění – ve chvíli, kdy na evropský věstník EURLEX přichází v srpnu 2015 nařízení EK 1428/2015, které je platné a účinné od 24. února 2016. Evropské úředníky vyhodnotili situaci na trhu a dávají jasné najevo, že speciální žárovky na trhu EU nechťejí a zneužívání tohoto institutu musí skončit. Tomuto stavu však napomohla nejen nesjednocená terminologie „světelného zdroje pro zvláštní užití“ napříč dalšími nařízeními EU regulujícími v podstatě tu samou oblast trhu. Nařízení EU 1428/2015 tedy napravuje kromě jiného i tuto terminologii a obsahuje několik zásadních změn, novelizuje nařízení 244/2009 a 1194/2012 a posunuje zákaz halogenových žárovek o dva roky na 1. září 2018, zakazuje uvádět na trh „speciální“ žárovky otřesuvzdorné, tepelně odolné a dekorativní, jelikož je již není možné označit jako speciální, protože podle nařízení EK 1428/2015 žárovky s délkou větší než 60 mm nejsou „světelné zdroje pro zvláštní užití“, jsou-li pouze např. otřesuvzdorné. K tomuto naří-

Tab. 1. Přehled nařízení komise (EU) týkajících se žárovek

Charakteristika žárovky	Nařízení komise (EU)		Poznámka
	244/2009	1428/2015	
Klasické vláknové žárovky	x		žárovky do domácnosti (A55, P45, C35, reflektorové), již platné
Průmyslové vláknové žárovky		x	žárovky otřesuvzdorné, tepelně odolné apod. (A55, P45, C35, reflektorové) do průmyslu zákaz k 24. 2. 2016
Halogenové žárovky	x	x	1428/2015 posunuje původní zákaz na 1. 9. 2018, platí pro veškeré typy včetně lineárních

či nikoliv, stačily k tomu, aby byl znovu obnoven dovoz vláknových žárovek, a to v kompletním rozsahu baněk, výkonů, včetně reflektorových typů. Na obalu žárovek se objevila nová ikona – přeškrtnutý domeček, značící, že nejde o světelný zdroj určený pro domácnosti. Dovození tímto manévrem zákon neporušovali,

zení se vyjádřilo i sdružení LIGHTIN-GEUROPE, které poskytlo svůj názor na to, jak nařízení ovlivní trh. Poskytlo také grafická schémata, která pomohou se zařazením světelného zdroje a zjištěním, zda je zakázán, či nikoliv, a to bez hlubší znalosti samotné normy. Navíc norma stanovuje poměrně přísné poža-

davky na označování skutečných speciálních světelných zdrojů. Výrobce nebo dovozce musí nově uvádět na obalu kromě informace, že nejde o zdroj do domácnosti, také informaci, pro jaký účel je tedy zamýšlen, a toto deklarovat přímo na obalu technickým parametrem nebo parametry, pro něž je speciální, a to způsobem, který nebude mít vliv na případné prozrazení jeho vlastního know-how. Alternativně lze tyto informace poskytnout v příbalovém letáku.

Samotná norma tedy skutečně ucpává díry a napravuje nedostatky předcházejících norem a neponechává distributorům mnoho prostoru k tomu, aby mohli dále uvádět „speciální“ vláknové žárovkové zdroje za cenu, na kterou je zákazník zvyklý, a tudíž se zdá, že doba skutečného konce žárovek právě nastává a tím zanikne i možnost skutečné svobodné volby. Existují prostory či aplikace, které se budou velmi obtížně vypořádávat s nedostupností těchto tradičních světelných zdrojů. Ne-

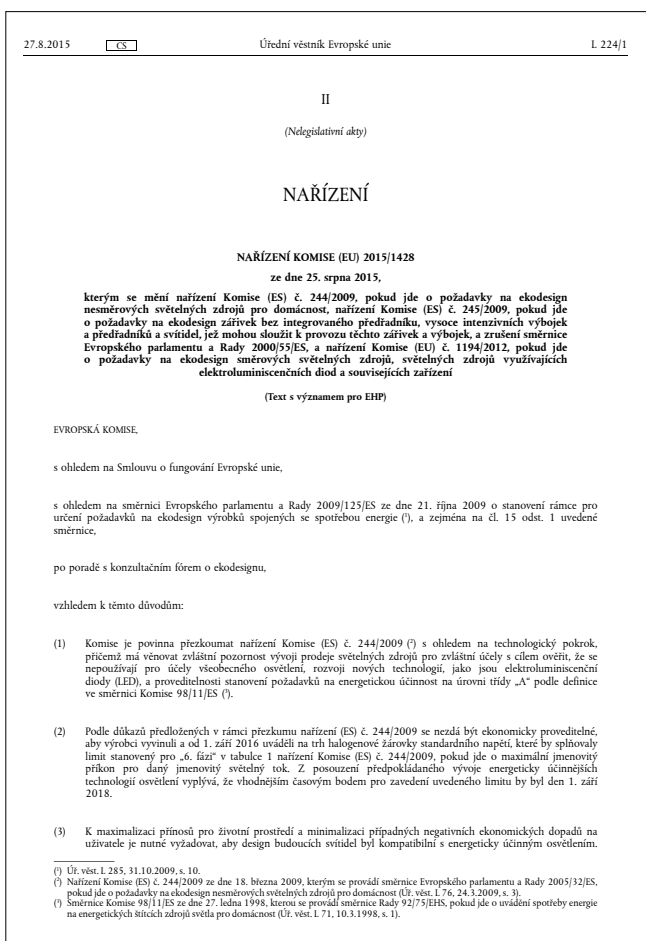
mluvě o tom, že návratnost, a tedy i finanční úspory v případě úspornějších zdrojů stojí a padají s množstvím skutečně odsvícených provozních hodin. Málo navštěvovaná místa, jako jsou sklepy, spiže, domácí dílny apod., nikdy nemohou poskytnout

dostatek provozních hodin, aby bylo možné mluvit o návratnosti energeticky úspornějších světelných zdrojů s relativně vysokou pořizovací cenou oproti vláknovým žárovkám. Investice v těchto případech je tedy neekonomická, tudíž i ztrátová. Přesto si úředníci myslí nejen v oblasti světelných zdrojů, že se dokážou lépe rozhodovat než obyčejný prostý občan a že jeho svobodnou volbu je mu třeba odebrat. A s tím lze jen těžko souhlasit. Další otázkou je, jak jsou připraveny národní kontrolní orgány, které mají být zodpovědné za kontrolu trhu. V první řadě je to Státní energetická inspekce, která má tuto EU nařízení dozorovat. Stejně jako v případě České obchodní inspekce existují pochybnosti, zda jsou tyto instituce schopny v přiměřené době adekvátně reagovat na to, co se děje na trhu, a zda jsou vůbec schopny zasahovat či vůbec mají nástroje k efektivnímu zasahování a sankcionování, aby nebylo opakovaně porušováno nařízení ze strany stále stejných subjektů. Je nesmyslné si myslet, že tyto orgány předem studují normy, jejichž dodržování mají za úkol hlídat, a dokážou předvídat, jak bude trh postupovat, a přijímat podle toho opatření. Jestliže však kontrolní orgány řádně nezasáhnou, bude to znamenat nerovné konkurenční podmínky a porušování zákonů.

Poznámka člena redakční rady časopisu Světlo Ing. Tomáše Maixnera:

Jsem velice rád, že pan Václav Šlambora uvedl na pravou míru můj úvodník z minulého čísla časopisu Světla. Unikla mi „inovace“ evropských úředníků. Děkuji.

Jsem naopak velice nerad, že se vše jen oddaluje a že stále vítězí nerozum a marné snahy poručit větru i dešti.

Obr. 2. Nařízení EU 1428/2015, platné od 24. 2. 2016

NBB Bohemia s.r.o.

Světelné zdroje | Svítidla | Úsporná světelná řešení

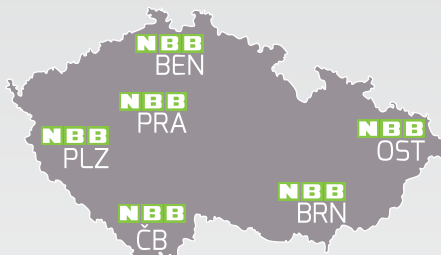
Zastoupení značek:

NARVA

NBB

www.nbb.cz

info@nbb.cz

NBB
BOHEMIA

Navštivte nás
P 6.40

AMPER
future technologies